

Фарік Юлія Юріївна,
*студентка 3-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Костова Н.І.*

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ІТ-ПРАВА З ПОГЛЯДУ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

ІТ-право як певний феномен виник в Україні зовсім нещодавно і набув актуальності як в колі юристів-практиків, так і науковців. Поява необхідності врегулювати сферу ІТ з боку права була викликана в першу чергу швидким розвитком відповідної економічної галузі [1]. Попри складну політичну та економічну ситуацію у нашій країні, ІТ-ринок привертає увагу закордонних інвесторів, які оплачують послуги українських програмістів, що стабільно збільшує прибуток вітчизняних ІТ-компаній. Водночас договори з іноземними контрагентами викликають правові негаразди при сплаті роялті та перепродажу прав інтелектуальної власності на програмне забезпечення за кордон. Сама проблематика, пов'язана з ІТ-правом, останнім часом викликає усе більший інтерес науковців через поширення ІТ-відносин та зростання питомої ваги юридичної активності у цій галузі на практиці. Разом із тим, дефініція ІТ-права, його характеристика та встановлення сутності поки що належать до числа питань, які потребують серйозного дослідження [2].

Отже, у найбільш загальному вигляді під ІТ-правом розуміють сукупність норм та правил, що опосередковують діяльність по забезпеченню безпеки інформаційних технологій та інформаційної активності в мережі Інтернет. До сфери його правового регулювання відносять широке коло різноманітних відносин, які регулюються нормами цивільного, господарського, адміністративного законодавства. При цьому ІТ-право характеризують як мультидисциплінарну галузь права, котра поєднує в собі згадані вище та інші галузі [3]. Деякі роботи з ІТ-права охоплюють питання інформаційної безпеки, електронних послуг та електронної комерції, електронного урядування і можливостей управління Інтернетом. Іноді дослідження з ІТ-права включають також публічно-правові питання кіберпростору та кібербезпеки, форензики, захисту персональних даних та приватності [4]. Також треба зауважити певний момент щодо поняття «ІТ-правовідносини», які за своєю сутністю є регулятивними правовідносинами, котрі є типовими для цивільного права і отже цивільні правовідносини, передусім, є результатом регулювання відносин

між учасниками цивільних відносин, а тому виступають як врегульовані (впорядковані) нормами права цивільні відносини [5]. З-поміж останніх у сфері ІТ доцільно виокремлювати такі дві групи:

1) ті, що повністю присвячені регулюванню питань, пов'язаних з інформатизацією, розвитком інформаційного суспільства, створенням і застосуванням інформаційних систем, їх мереж, інших інформаційних технологій (в частині регулювання саме інформаційно-технологічних відносин);

2) ті, що містять окремі норми, які підлягають застосуванню до відносин, пов'язаних з функціонуванням та використанням ІТ.

До нормативних актів першої групи слід віднести наступні: Закон України «Про інформацію», Закон України «Про науково-технічну інформацію», Закон України від «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», Закон України «Про Національну програму інформатизації», Закон України «Про телекомунікації» тощо. Положення цих законів стосуються як суто інформаційних, так і інформаційно-технологічних відносин. Що стосується другої групи законодавчих актів, що містять окремі норми, які підлягають застосуванню до відносин, пов'язаних з функціонуванням та використанням ІТ, то до них належать здебільшого кодифіковані акти. З огляду на визначену правову природу власне інформаційно-технологічних відносин як предмета ІТ-права, таким основним кодифікованим актом є Цивільний кодекс України [6].

Наступне питання, яке є дискусійним у дослідженнях останнього часу є питання про наявність чи відмінність самостійної галузі права. Більш вчених описують інформаційне право як комплексну галузь, яка об'єднує в предметній сфері регулювання однорідну групу суспільних відносин і тісно взаємодіє з первинними галузями права, і перш за все, конституційним, цивільним і адміністративним правом [7, с. 41]. Деякі автори стверджують, що комплексний характер галузі обумовлюється, перш за все, законодавчою практикою, згідно з якою «інформаційні норми» залучаються до традиційних галузей права, в першу чергу, конституційного, адміністративного і цивільного [8, с. 88]. Можна зустріти точку зору, що інформаційне право є міжгалузевим комплексним інститутом [9, с. 31-56]. Іноді доходить до радикальних міркувань, в яких висловлюється думка про те, що ІТ-права, так само, як і Інтернет-права, інформаційного права як галузей не існує [10, с. 18], що ІТ-право тотожне ІТ-законодавству і представляє собою позірну (уявну)

сукупність норм, що регулюють відносини тим чи іншим поєднані зі створенням та використанням інформаційних технологій.

Можна сказати, що юристи-практики наразі зацікавлені у вирішенні багатьох проблем, пов'язаних із прогалинами в законодавстві України в сфері цивільного права, ІТ-права, у сфері регулювання прав роботодавця на інтелектуальну власність, створену працівниками. Які ризики це становить для власників ІТ з погляду бізнесу і регулювання його цивільним правом? – Суперечність між Цивільним кодексом і законом «Про авторське право і суміжні права», коли закон каже, що всі права на службовий твір отримує виконавець, а ЦК – що вони розподіляються навпіл між автором та його роботодавцем, відома всім. І судова практика щодо цього різна. Водночас обидві норми працюють лише тоді, коли інше не передбачено договором. Якщо сторони грамотно підходять до оформлення прав, цієї проблеми не існує. Помилки на рівні переходу прав від автора до роботодавця або до замовника поширені в Україні, оскільки у нас ІТ-сфера інколи працює не за класичною структурою з роботодавцем і працівником.

Отже, на мій погляд ІТ-право тільки починає розвиватися в Україні як реакція на бурхливий розвиток ІТ галузі. Ми не маємо усталеної доктрини, більш того, ми стоїмо на порозі майбутніх соціально-економічних змін, що прогнозують футурологи, і які неминуче вплинуть на правову реальність. Тому в цій статті я висловила певні спірні питання щодо даної актуальної теми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основи ІТ-права: навч. посіб. / Т.В.Бачинський, Р.І. Радейко, О.І.Харитонова та ін.; за ред. Т.В.Бачинського. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Юрінком Інтер, 2017. – 208 с.
2. Цивільне законодавство України (основні категорії, принципи та концепти) : монографія / авт. кол.; за заг.ред. Є.О. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2012. – С.17-27.
3. ІТ-право : теорія та практика : навч. посіб. / авт. кол. ; за ред. Є.О.Харитонова, О.І. Харитонової. – Одеса : Фенікс, 2017. – 472 с.
4. CyberLaws&InformationTechnology (For LL.B.) by Dr. Jyoti Rattan Bharat Law House Pvt. Ltd., 6th edn., 2017. – 752 p.
5. Харитонов Є.О., Харитонова О.І. Цивільні правовідносини : моногр. / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонова. 2-ге вид., перероб. і доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – С. 11-18
6. Селезньова О.М. Джерела інформаційного права / О. М. Селезньова // Правова інформатика. – 2014. – № 3. – С. 53.
7. Городов О.А. Основы информационного права России: Учебное пособие. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2003. – С. 41.

8. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – С. 88.
9. Основи інформаційного права України: Навч. Посіб. / В.С. Цимбалюк, В.Д. Павловський, В.В. Грищенко та ін; За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника. – К.: Знання, 2004. – С.31 – 56.
10. Основи ІТ-права: навч. посіб. / Т.В.Бачинський, Р.І. Радейко, О.І.Харитонova та ін.; за ред. Т.В.Бачинського. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Юрінком Інтер, 2017. – 208 с.

Фольтин Анна Степанівна,

*студентка 1-го курсу магістратури факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Фасій Б.В.

ПРОГАЛИНИ В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ У ПРИВАТНО-ПРАВОВОМУ ТИПІ РЕГУЛЮВАННЯ

В загальному розумінні тип правового регулювання розглядається як загальна спрямованість впливу на суспільні відносини, яка залежить від того, що лежить в основі регулювання – дозвіл або заборона.

Відомо, що метод цивільно-правового регулювання – це сукупність специфічних засобів впливу на учасників цивільних відносин, які характеризуються юридичною рівністю сторін, а також наданням останнім можливості врегулювання цих відносин на свій розсуд, за винятками, встановленими цивільним законодавством.

Оскільки для методу цивільно-правового регулювання в більшості випадків притаманна відсутність категоричних приписів учасникам цивільних відносин діяти певним чином (виняток становлять цивільні охоронні відносини – зобов’язання відшкодувати шкоду, повернути безпідставно отримане майно і т.д.), то останнім надається можливість обрати тип поведінки і самостійно врегулювати свої відносини. Саме особливість приватного-правового типу регулювання і є причиною виникнення прогалин в цивільному законодавстві.

При розробці кожного закону розробники спираються на знання і досвід, які вони мали під час розробки даного закону. Тому вони не можуть передбачити всі життєві випадки. Життя часто породжує такі проблеми, для вирішення яких законодавцем ще не запропоновано будь-якої конкретної норми, тобто закон має прогалини [1, с. 29].